ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՐՏԻ 18 **1897** ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՐՏԻ 18 № 32

ՔՍԱՆՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».
Տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է

„ՄՇԱԿ“

(25-րդ ՏԱՐԻ)

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

ՆԵՐԿԱՅ 1897 ԹՈՒԱԿԱՆԻ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Տարեկան գինը՝ 10 րուբլի, կէս տարվանը՝ 6 րուբլի

Հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction «MSCHAK».

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքակրթելու միակ միջոցը. Գլադստօն արևելեան հարցի մասին.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Բարեգործական ընկերութեան ընդհանուր ժողովը. Մատենագրութիւն. Ուրախալի փաստ. Նամակ Վլադիկավկազից. Նամակ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Վերջին տեղեկութիւններ. Նամակ Բուլղարիայից.— ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.— ԲՈՐՍԱ.— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Ակնի կոտորածը.

ՔԱՂԱՔԱԿՐԹԵԼՈՒ ՄԻԱԿ ՄԻՋՈՑԸ

—

Փաստաբան Ստարօսելսկու սպանութեան գործի քննութիւնը Բագուի նահանգական դատարանում, ճշմարիտ է մի կողմից բաց արեց մեր ոստիկանութեան գործունէութեան մի քանի մռայլ կողմերը, բայց միւս կողմից առիթ տուեց համոզվելու, թէ ինչպիսի սխալ կարծիքներ ունեն կովկասի մասին նոյն իսկ ինտելիգենտ ռուս անձինք, որոնք գործում են այս երկրում և, հետևաբար, պէտք է մօտիկ ճանաչէին նրան։ Բագուի դատարանի պրօկուրորը իր մեղադրական ճառով աշխատում էր համոզել դատաւորներին և Պետերբուրգից եկած փաստաբաններին, թէ երբ խօսքը կովկասի ազգաբնակութեան, այդ երկրի „անշարժ, վայրենի և ագէտ“ ազգաբնակութեան մասին է, „մենք պէտք է հրաժարվենք ճշմարտութեան, նպատակայարմարութեան, բարեկամութեան և թշնամութեան համար ունեցած մեր համամարդկային հասկացողութիւններից“։

Այդ կարծիքի դէմ, երդուեալ հաւատարմատար կուպերնիկ յայտնի ռուս իրաւագէտը հետևեալ միտքը յայտնեց. „Պրօկուրորը կամենում է ռուսաց քաղաքակրթիչ ազդեցութիւն գործել այդ վայրենիների վրա անապացոյց մեղադրանքների միջոցով. այդ ի՞նչ բան է. միթէ անմեղների մեղաւորութիւնը—իսկ այդպէս կը լինի միշտ անապացոյց մեղաւորութիւնը—կարող է ում և իցէ՝ բացի ամենախորին վրդովմունքից ուրիշ զգացում ներշնչել։ Ոչ, կուլտուրական ազդեցութիւնը չէ կարելի ներշնչել դաւաճանով և աժանագին աշխատանքով. որքան մի ազգ աւելի վայրենի և թշուառ է, այնքան մեծ արդարութեամբ և մարդասիրութեամբ պէտք է վերաբերվել նրան։ Ամեն մարդ կարող է զանազանել սուտը ճշմարտութիւնից և անարդար մեղադրանքը բողոք է բարձրացնում դէպի երկինք, որ ընդհանուր է բոլոր մարդկանց համար։ Եւ որ նշանաւոր է, ամեն տեղ, ուր մեղադրանքը անապացոյց է, նա խկոյն հիմնվում է երկրի ազգայնական, ցեղական և այլ առանձնական յատկութիւնների վրա“։

Եւ հէնց այդ վերջին հանգամանքի մէջ պէտք է որոնել, մեր կարծիքով, բազմաթիւ սադերի այն աղաղակները, որոնք լըսվում են վերջին ժամանակներս զանազան կողմերից այն մասին, թէ կովկասը մի կատարեալ քաօս է ներկայացնում, թէ նա ընդունակ չէ վայելել կուլտուրայի բարիքները, և այն կուլտուրական հաստատութիւնները, որոնց ռուս կառավարութիւնը մտցրեց այդ երկրում վերջին 30—40 տարվայ ընթացքում, անզօր են հանդիսանում քաղաքակրթել կովկասը։ Եւ որովհետև այդ տեսութիւնը հաստատելու համար պակասում են փաստեր, ուստի իբրև ապացոյց առաջ է բերվում այնպիսի սխալ կարծիք, թէ ազգայնական, ցեղական առանձնայատկութիւնները պատճառ են լինում, որ կովկասի ազգաբնակութիւնը (խօսվում է ընդհանրապէս) արդարութեան, համամարդկային գաղափարների մասին այլ հասկացողութիւն ունի, քան Ռուսաստանի միւս ազգութիւնները։ Այդպիսի՝ ոչ մի կրիտիկայի չը դիմացող կարծիքին միայն մի պատասխան կարելի է տալ, այն, ինչ որ տուեց դատարանում պաշտպան կուպերնիկը.—կուլտուրան կարելի է ստեղծել միայն արդարութեամբ և ոչ դաւաճանով ու պատիժներով։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(Ռուսաց գործակալութեան)

—

Կ. Պօլիս, 15 մարտի։ Հայոց պատրիարքը Թօքատ ուղարկեց Սիվասի եպիսկոպոսի պաշտօնակատարին։

Լօնդօն, 16 մարտի։ Վերջին տեղեկութիւնների համեմատ, Թօքատում եղած խառնակութիւնների ժամանակ սպանված են 400 հայեր։

Կ. Պօլիս, 16 մարտի։ Դեսպանները բաւարարութիւն ստացած չեն համարում իրանց նըրանով, որ Բ. Դուռը պաշտօնանկ է արել պաշտօնեաներին, հրամայել է ձերբակալութիւններ կատարել և քննիչ յանձնաժողով է ուղարկել Թօքատ, որովհետև գլխաւոր յանցաւորը—բէդիֆ զօրքի հրամանատար Բակկի-փաշան ազատ է թողված։ Դեսպանները պահանջում են նրա կալանաւորումը։

Կ. Պօլսի ազգաբնակութեան մէջ երկիւղ է տիրում այն անբարեյաջող լուրերի պատճառով, թէ հայերը մտադրութիւն ունեն ցոյցեր անել և թէ թիւրքերը մտածում են բռնութիւններ գործ դնել յոյների դէմ։

Կ. Պօլիս, 17 մարտի։ Հայոց պատրիարքի ստացած տեղեկութիւններից երևում է, որ Թօքատի կոտորածի ժամանակ սպանված են 700 հայեր։

ԳԼԱԴՍՏՕՆԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

—

Մարտի 7-ին Լօնդօնում հրատարակվեց Գլադստօնի մի նոր բրօշիւրը արևելեան հարցի մասին Վեստմինիստրի դուքսին ուղղված մի նամակի ձևով։ Նա բաղկացած է 16 էջերից, որոնցից կէսը վերաբերում է Հայաստանին, իսկ կէսը—Կրետէին։ Իր բրօշիւրի սկզբում Գլադստօն յայտնում է, որ ինքն ամենևին չէ ղեկավարվում կուսակցական նկատումներով. ապա անցնում է հայկական սպանութիւնների սարսափելի նկարագրութեան և այն «մեծ խայտառակութեան, որ ընդունեց իր վրա ամբողջ Եւրօպան, խայտառակութիւն, որ մինչև այժմ չէ կարողանում դէն գցել իր վրայից»։ Յետոյ նա քննադատութեան է ենթարկում սովորական դարձած երկու ձևեր՝ «եւրօպական կօնցերտը» և «Թիւրքաց կայսրութեան անձեռնմխելիութիւնը» և կանգ է առնում գլխաւորապէս վերջինի վրա։ Քննելով «օսմանեան կայսրութեան անձեռնմխելիութեան»

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱԿՆԻ ԿՈՏՈՐԱԾԸ

(Ականատեսի պատմածից)

—

Ամերիկական մի լրագրի մէջ տպագրված է Ակնի կոտորածի ականատես Գ. Գաբրիէլեանի հետևեալ նկարագիրը։ Նա իր երկու եղբայրների հետ Ակն էր գտնվում, երբ կոտորած եղաւ այդ քաղաքի մէջ։ Կոտորածի սկզբին նրանք մըտնում են մի արուեստական փոսի մէջ, ուր մնացել են 4 օր։

—

Ամիսներ առաջ գինուորական բժիշկը ինծի ասաւ թէ գիշերային չփոթութիւն մը պիտի լինի, զգոյշ կեցէք։ Մայիսի կէսերն էր։ Արդէն կը խորհէինք թէ թաքստոցն է միակ փրկութեան կերպը, և որովհետև հրդեհը հաշուոյ մէջ էր, պէտք էր բացօդեայն լինէր թաքստոցն։ Ուստի Թ. տան շատ մօտ, Կ-ենց տանը յարմար նկատելով, անոնց այգիին մէջ պատի մի ամենէն տակի երեք քարերն հանելով անցք մի բացուեցաւ և դէպի վար 3—4 կանգուն խորունկ փորուեցաւ, 5—6 մարդ քով քովի նստելու չափ տեղ մի պատրաստուեցաւ։ Փորուած հողը գիշերանց կը փոխադրուէր քովի այգին։ Պատին մէջ փողրակներ դրուեցան օդառութեան համար, մէջը տեղ մալ շինուեցաւ իբրև արտաքնոց (փողրակ մի որ խորը կերթար)։ Մեր թաքստոցին վրա թզենիք կային, և շատ բնական վիճակի մէջ։ Վարդավառին երբ անգամ մը ջարդի զրոյց եղաւ (որ չը կատարուեցաւ) մէջը մըտանք գիշեր մի և առաւօտուն դուրս ելանք։ Ամէն բարեկամաց և ծանօթներու կաւէինք որ այգիներուն պատերուն ետևն պարպելով այդպիսի տեղեր պատրաստ ունենան. բայց չի կըրնար ջարդ պատահիլ ասելով՝ ետեւ չէին լինիր։

Սեպտեմբերի 2-ին երկուշաբթի օրն տեսանք թէ չուկան անբնական վիճակ մի ունի. մեր դրացի դերձակէն թրքեր իրենց չը կարուած կըտորները խասիւ եա կառնուն։ Խորհեցանք թէ տնէն դարձեալ հեռանալ պէտք է, ինչպէս որ ուրիշ շատ անգամներ ձգած գնացած էինք ու յետոյ վերադարձած։ Մեզի դէմ մասնաւոր թշնամութիւն կենալով՝ գիտէինք թէ զմեզ խնտիպիտի փնտռէին, և ուստի մեր տընեցիք ալ այնպիսի տեղ մի երթալու էին որ անկարծելի լինէր։ Բէժի Միւտիրին Ղալիպ Պէյ, որ մեզ հետ մասնաւոր բարեկամութիւն ունէր, ասաւ թէ թող ի մերն գան, բայց ի վերջոյ ինքն ալ տնէն հեռացած է առ ի խոհեմութիւն, և ուստի դէպքին օրերն մեր տնեցիք կառավարութեան չէնքին գրեթէ կից Տ. Ն.-ենց տանը մնացած են. տեղ մի որ ամենէն յարմարն է եղեր։

Երկուշաբթի օրը երբ տեսանք թէ զօրաց խմբակներ «տէվրիյէ» կը պտտին և հեռերնին փողահարներ կան և հարիւրապետներ, կասկածը մեզ առաւ։ Խանութը գոցել և հեռանալ պէտք էր, բայց կարելի չէր, վասն զի պիտի սաէին թէ «ինչու» կերթաք. Ցեսատի պատճառ կուտաք»։ Միւտիրը խանութ եկաւ, ասաւ մեզի թէ ջարդի խորհուրդ մը կայ և վախեմ թէ յաջողին այս անգամ, դուք ելէք գացէք. չուկան մի կենաք. պզտիկներէն մէկը հոս թող մնայ և խանութը գոցէ վերջը։ Ելանք գացինք ամեն մէկս տարբեր ճամբաներով Կ.-ենցը։ Պէտք էր հոն երթալնիս չը տեսնէին, և յաջողեցանք ալ։ Այդ օրը երեկոյ եղաւ. գիշերը Կ.-ենցը պառկեցանք. Թաքստոցին մէջ լաթ փռեցինք, ջուր, հաց և այլ պիտոյք դրինք։ Երեքշաբթի առտու դեռ չը լուսցած, թաքստոցն մտանք մի առ մի, 8 ընկեր, և Կ.-ենց աղջիկը դրսէն քարերն դրաւ և հեռացաւ։ Կամաւոր գերեզման մի հողի խաւերու մէջ, ուր կը մտնէինք կենդանւոյն։ Խոնաւ է. օդը չի բաւեր այդչափ մարդու. կը քրտնինք. մանաւանդ թէ շատ նեղ է ութ հոգւոյ համար։ Լուսցաւ, ժամանակ անցաւ, բայց բան մի չը կայ. յուսալ սկսանք թէ այս անգամ ալ պիտի ազատի քաղաքը։ Ժամերը օրերու չափ երկայն են։ Ժամ երեք էր, հրացանաձգութիւնք սկսան, և ահաւոր երկիւղն մեզ բռնեց։ Հարիւրաւոր հրացանք միահաղոյն կը պայթին։ Քիչ յետոյ քուրդ և թուրք խուժանը այդ թաղն ալ հասաւ. դրանց անհագնազգորդ խորտակումը, կանանց և տղայոց ճիչերը, խաժամուժին կատաղի աղաղակներն՝ արիւնը երակաց մէջ կը սառեցնէին։ Միայն ձայն կը լսենք, ոչինչ կը տեսնենք։ Խեղճ հայերուն զարնուիլը և հրացանին ետևէն կանանց և տղայոց սոսկալի լացն և աղաղակը զայրոյթ և ողբ միանգամայն յառաջ կը բերէր։ Կը դողանք մեր փոսին մէջ։ Անց ու դարձ անդադրում է. ժամացոյցի սլաքներն կարծես բանուած են։ Զօրաց հայհոյութիւնք, երթեւեկ ճիչդ մեր վրայէն, «կեավուրլարը վուրուն» գոչիւնները կը դողացնեն զմեզ։ Տնեցիք ինչ եղան. բարեկամք, սիրելիք ինչ կանեն. յայտնի է թէ ջարդը անսովոր կատաղութեամբ յառաջ կերթայ։ Այդ օր մինչև երեկոյ և գիշերն մինչև առաւօտ ցերեկի պէս հրացանք կը գոռան։ Խեղճ հայերը անխօսուկ կը փռուին ղիտապատ՝ Մարթինիի հարուածներուն տակ. վատասիրտ թուրքերը, տղաներն զգանի են փոխուեր. արիւնը մոլեգնած է զիրենք։ Քաջասիրտ, առիւծի պէս ուժով հայերն հաւ են դարձեր, չուառած են. բոլորովին անհաւասար է կռիւն։ Որոշեալ թուրքեր քարիւղի տակառներ ուսներուն վրա կը պտըտին և որոշեալ թաղերն կայրեն. և ոմանք աչալուրջ կը հսկեն որ եթէ հուրէն փախչողներ լինին, սուրէն չազատին։

Չորեքշաբթի օրն ալ նոյն վիճակն ունեցաւ։ «Պագչէլէրի, տէլիկլէրի էյի պագն, կեավուր կէզլէնմիշ օլին (պարտէզներն, ծակերն լաւ նայեցէք, չըլլայ թէ հայ պահուըտած լինի)։ Այսպէս տասնաւոր անգամ կաղաղակէ այն, որում յանձնուած էր մեր պահուած թաղին ջարդի վերատեսչութիւնը։ Անգամ մի քուրդերն վերէն ցատքեցին վար ճիշդ մեր թաքստոցի դռնակն. կրնաք երևակայել մեր վիճակը. ամէն սիրտ բաբախելէ դադրեցաւ. կը սպասենք որ պատը քակեն...։ Մինչև որ քուրդերը հեռացան, մենք մեռանք ու ողջացանք։ Քանի քանի վտանգներ մէկ օրուան մէջ։ Դուրսէն սուր, ներսէն ծարաւ։ Առաջին օրն ու գիշերն մեր ջուրը սպառեցաւ. մենք կը կարծէինք թէ գիշերներն անդորրութիւն պիտի լինէր մասամբ, և պիտի կրնային ջուր բերել մեզ։ Բոլորովին սխալ. մինչև դուրս ելնելնիս բնաւ հայու ձայն չը լսեցինք։ Տ. և Ք. մեր ընկերներէն երկուքը, կէս հիւանդացան. ամեն ոք ծարաւատանջ է. ի չգոյէ ջուրի՝ հաց ալ չենք կրնար ուտել. արտում տխուր կը սպասենք. կը խորհիմք թէ քաղաքը կորեաւ. հայ բարբառ այլ ևս բնաւ չենք լսեր. այնքան անցուդարձ, ամէնը թուրքի է։

Չորեքշաբթի երեկոյ քուրդերն վռնտուեցան. մեր թաքստոցէն կը լսենք որ չուի կը պատրաստուին. չենք կրնար խօսիլ, և ոչ հազալ. մեր որկորները կը կեռան օտին ապականութենէն և ծարաւէ, կը ցաւին, բայց կը զսպենք հազը, զի մէկ հազալը ութ մարդու կեանք է։ Մեր վրայի

հասկացողութիւնը, Գլադստոն ցոյց է տալիս Նրա կատարեալ հնարաւոր լինելը: «Տասնևութ միլիոն մարդկային էակներ—գրում է Գլադստոն—որոնք մի դար առաջ կազմում էին Թիւրքաց կայսրութեան մի մասը և ենթարկւած էին Նրա անդամալուծող և անբարոյականացնող լուծին, այժմ Նոյնչափ ազատ են այդ լուծից, ինչպէս և մեր կղզու ժողովուրդը: Յունաստանը, Ռումինիան, Սերբիան, Չերնոգորիան և Բոլգարիան մեր առաջ կանգնած կենդանի վկաներ են, թէ Նոյն իսկ այս աշխարհում չարի թագաւորութիւնը մշտնջենական չէ: Եւ սակայն մինչև այսօր մեզ հաւատացնում են, որ մենք չը պէտք է խառնենք այդ հարցին արդարութեան, մարդասիրութեան և ազատութեան մասին ունեցած մեր յարգանքը և փառնքի ենթարկենք «Օսմանեան կայսրութեան անձեռնմխելիութիւնը:» Այդ Նկատումով Գլադստոն բոլորովին հակառակ խորհուրդ է տալիս, քան խորհուրդ էր տուել 1876 թւին: Այն ժամանակ Նա պախարակում էր լորդ Բիկոնսֆիլդին Նրա համար, որ այդ վերջինը գործում է եւրոպական կոնցերտից դուրս, այժմ Նա յանդիմանում է լորդ Սոլսբուրիին Նրա համար, որ Նա մնում է մեծ պետութիւնների կոնցերտում, որը, պարզ է, ոչ մի լաւ բան չի առաջացնի Արևելքում: «Ժամանակ է—ասում է Գլադստոն—դէն գցել այդ ցնորքը և յիշել, որ մենք ունենք սեփական գոյութիւն, սեպհական կերպարանք և սեպհական պարտաւորութիւններ»:

Ինչ վերաբերում է կրետական հարցին, Գլադստոն յայտնում է անկեղծ համակրութիւն փոքրիկ, բայց քաջ Յունաստանին, որը Նա համեմատում է «վեց Գողիաթների դէմ կռւող Դաւթի» հետ և ապա այն համոզմունքն է յայտնում, թէ Կրետէն պէտք է անցնի Յունաստանին: «Օսմանեան ռէժիմը Կրետէում—ասում է Գլադստոն—երէկւայ գործ է, բայց Կրետէն Յունաստանի մասն էր, իսկ կրետական ժողովուրդը—յունաց ազգի մասը գոնէ 3 հազար տարիներից ի վեր, և քրիստոնէական կապերը Նրանց մէջ երբեք չեն ընդհատւել և չեն թուլացել: Կանցնեն դեռ շատ տարիներ, կանցնեն դարեր, Թիւրքաց ռէժիմը կանհետանայ Եւրոպայից իբրև վատ երազ, իսկ այդ դաշնակցութիւնը կը շարունակէ գոյութիւն ունենալ և ամրանալ, քանի որ մարդկային կուրծքի մէջ կը բաբախի մարդկային սիրտը:

Անցնելով կրետական հարցի անմիջական լուծման առարկային, Գլադստոն ասում է. «Յոյները բոլորովին իրաւունք ունեն, երբ հրաժարվում են ընդունելու Թիւրքիայի գերիշխանութեան վերացական կերպով ընդգիմադրելու տեսակէտը: Եթէ մեծ պետութիւնները այդպէս փափագում են, ինչի համար Կրետէն չէ կարող մնալ Յունաստանի հետ ինքնավարութեան հողի վրա, մնալով սակայն տեսականապէս կապւած օսմանեան կայսրութեան հետ: Այդպիսի օրինակը առաջինը չի լինի: Բոսնիան և Հերցոգովինան կառավարվում են Աւստրիայի ձեռքով. որքան ինձ յայտնի է, Նրանք երբեք չեն ազատվել սուլթանի գերագոյն իշխանութիւնից: Կիպրոսը Նոյնպէս կառավարվում է Անգլիայի ձեռքով և ամբողջ եւրոպական պատմութիւնը լի է օրինակներով, երբ մի երկրի վրա եղած գերագոյն իշխանութեան հետ միասին եղել է և երրորդական իշխանութիւն, որին իսկապէս հպատակվել է այդ երկիրը: Բայց ես պէտք է աւելացնեմ, որ մեծ հաճոյք կը զգամ, եթէ ինձ վիճակվէր ապրել մինչև այն օրը, երբ յունական այդ մեծ կղզու ազգաբնակութիւնը օրգանական կապով կը միանայ Յունաստանում և Կրետէում ապրող իր եղբայրների հետ:» Իբրև վերջաբան, Գլադստոն բողոքում է Յունաստանի դէմ ձեռք առած յարձակողական միջոցների համար:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

—

Կիրակի երեկոյեան, մարտի 16-ին, դումայի դահլիճում կայացաւ Կովկասի հայոց Բարեգործական ընկերութեան մարտի 2-ի ընդհանուր ժողովի շարունակութիւնը: Ժամը 8-ին, երբ բացվեց ժողովը, անդամների թիւը շատ քիչ էր, հազիւ 25, տարօրինակ մի բան, որովհետև մեր հասարակութիւնը, որ շատ էլ սիրահար չէ ժողովներին, շտապում է մեծ թւով ներկայ լինել այն դէպքերում, երբ ընտրութիւն կայ... Բարեբաղդաբար, անդամների թիւը վերջում հասաւ մօտ 65-ի, որ թէև մի փոքր թիւ է, եթէ համեմատենք վերնատան հաւաքված երկու սեռի ահագին բազմութեան հետ, բայց էլի մի բան է, եթէ յիշենք հին տարիների ժողովները, երբ անդամների թիւը երբեք չէր անցնում դժբաղդ 25-ից: Տասնչորս ճիւղերի Նախահաշիւները՝ տաղտկալի վիճաբանութիւններով քննելուց և հաստատելուց յետոյ, ժողովն անցաւ իր գլխաւոր պարապմունքին՝ ընտրութիւններին: Պէտք է ընտրվէին պաշտօնատարների մի ահագին լէգէօն.—ընդհանուր ժողովի Նախագահ, բժ. Նաւասարդեանի փոխարէն, քարտուղար՝ փոխարէն Ստ. Մալխասեանի, խորհրդի չորս անդամներ, երկու փոխանդամ, վերստուգողական յանձնաժողովի երեք անդամ, գրադարանական մասնաժողովի հինգ անդամներ (փոխարէն՝ պ. պ. Ա. Երիցեանի, Ստ. Մալխասեանի, Պ. Մելքումեանի, Ս. Լիսիցեանի և Յ. Դողբաչեանի): Բերանացի կերպով առաջարկվեցին թեկնածուներ: Եւ ահա սկսվեց Նոյն տեսարանը, ինչ որ միշտ տեղի է ունենում. մէկ կողմից առաջարկ, միւս կողմից հրաժարումն, մի կողմից «խնդրում ենք, խընդրում ենք», միւս կողմից «չեմ կարող, չեմ կարող»: Ընդհանուր ժողովի Նախագահ առաջարկվեցին բժ. Նաւասարդեան և Յ. Սպենդիարեան, բայց պ. Սպենդիարեանի կողմից յայտարարվեց, որ Նա միանգամայն հրաժարվում է, այնպէս որ այդ պաշտօնի համար քուէարկվեց միմիայն բժ. Նաւասարդեան և ընտրվեց 38 ձայնով, ընդդէմ 21-ի: Քարտուղարի պաշտօնի համար քուէարկվեց պ. Ս. Լիսիցեան և աւելի բաղդաւոր եղաւ քան Նախագահը,—ընտրվեց 53 ձայնով ընդդէմ 8-ի: Խորհրդի հին անդամներից պ. պ. Անանեան և Վարդազարեան վերընտրվեցին ձայների ահագին մեծամասնութեամբ, առաջինը՝ 59 ձայնով 3-ի դէմ, և երկրորդը 54 ձայնով 6-ի դէմ: Նոր անդամ ընտրվեց հաշտարար դատաւոր Ա. Երէցփոխեան՝ ձայների մեծ առաւելութեամբ, 53 ձայնով 9-ի դէմ: Չորրորդ թեկնածուն՝ Ա. Սարուխանեան ընտրված չը համարվեց, չըստանալով ձայների 2/3-ական (37 ձայն 24-ի դէմ): Փոխ-անդամութեան համար քուէարկվողներից ընտրվեց միայն Ն. Տիգրանեան (55 ձայնով ընդդէմ 6-ի). միւս երկու քուէարկվողները՝ Յ. քահ. Տէր Պետրոսեան (35. սպ. և 26 սև) և Ն. Աբրահամեանց (21 սպ. 40 սև) չանցան: Վերստուգողական յանձնաժողովի անդամներ ընտրվեցին Աւետիս Վարդապետեան (58 սպ. 4 սև), Արշակ Տէր-Գրիգորեանց (54 սպ. 7 սև) և Յ. Զախալպաշեան (54 սպ. 8 սև): Գրադարանական մասնաժողովի համար առաջարկված բոլոր թեկնածուները հրաժարվեցին և քուէարկվեցին այնքան հոգի, որքան պէտք է ընտրվէին, այն է 5 հոգի: Դրանք էին՝ Ս. Լիսիցեան (58 սպ. 3 սև), Ա. Երիցեան (55 սպ. 7 սև), Յ. Դողբաչեան (55 սպ. 7 սև), Մ. Ասիլեան (51 սպ. 11 սև) և Ս. Հախումեան (31 սպ. 29 սև): Խորհրդի մի անդամի և մի փոխանդամի ընտրութիւնը յետաձգվեց և ժողովը փակվեց 12 ժամին:

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

—

Յովհան կաթողիկոս Դրասխանակերտեցւոյ (պատմագրին) Նորագիւտ մի ճառը

—

Երէկ կարդացի զ«Յովհաննու իմաստասիրի հայոց կաթողիկոսի խոստովանութիւն անշարժ յուսոյ մարմնանալոյ Բանին Քրիստոսի, և ընդդէմ դաւանողաց զմի Քրիստոս յերկուս բնութիւնս», զոր հրատարակած է մեծ. Կարապետ վարդապետ ի տպարանէ Էջմիածնի, 1896, արտատպելով «1896 թւի ապրիլ ամսի «Արարատ» ամսագրից»:

Հրատարակիչն, ինչպէս յայտ է ի յառաջաբանէն, առանց բնաւ վարանելոյ՝ Յովհան Օձնեցի կաթողիկոսին կը վերագրէ զայս ճառ: Բայց ճառագրիս ոճն, վարդապետութիւնն և ոճն՝ այնչափ հեռի են հոգւոյ, ի վարդապետութենէ և յեճոյ Օձնեցւոյն՝ որչափ երկինք յերկրէ: Այս ճառ է աներկբայ Յովհան կաթողիկոս Դրասխանակերտեցւոյ (պատմագրին) գրութիւնն: Չը գիտեմ թէ ես եմ որ առաջին անգամ կը հրատարակեմ զայս: Եթէ այլք քան զիս յառաջցուցին թէ Դրասխանակերտեցին է հեղինակ ճառիս, և ոչ Օձնեցին, բարի է. իսկ եթէ ես եմ որ առաջին անգամ կըսեմ զայս, և եթէ փաստք ուզուին յինէն՝ թէ ինչու Դրասխանակերտեցւոյն պէտք է վերագրել զայս ճառ, և ոչ Օձնեցւոյն, պատրաստ կարող եմ հաստատել:

Նորայր Ն. Բիւզանդացի

Ստոկհոլմ,
18/6 մարտ, 1897

ՈՒՐԱԽԱԼԻ ՓԱՍՏ

(Նամակ Բաթումից)

—

Մարտի 14-ին

Շտապում եմ հաղորդել մի ուրախալի լուր, որը վերաբերում է թշուառ հայ գաղթականներին օգնութիւն հասցնելու գործին: Այսօր, Բաթումի դանիական հիւպատոս պ. Օլսոն մի Նամակ ստացաւ Դանիայի թագուհուց, որով թագուհին յայտնում է, որ իր Նախագահութեամբ Դանիայում մի ընկերութիւն է հիմնվել թշուառ հայերին օգնութիւն հասցնելու համար դրամական Նպաստներ ժողովելու Նպատակով, և ընկերութիւնը մինչև այժմ արդէն ժողովել է մօտ 28 հազար դանիական կրոն, որ ռուսաց փողով կանի մօտաւորապէս 14 հազար րուբլի: Թագուհին յայտնում է և այն, թէ լսելով, որ Թիֆլիսում հայ գաղթականներին Նպաստող հիմնարկութիւններ կան, յիշեալ գումարից 5.000 րուբլի արդէն ուղարկել են Թիֆլիս մի ինչ որ հայ քահանայի վրա, որպէս զի Նա յանձնի այնտեղ գաղթական հայերին Նպաստող հիմնարկութիւններից մէկին: Հաղորդելով այդ, թագուհին մի և Նոյն ժամանակ խնդրում է հիւպատոսից, որ սա անմիջապէս մի ամփոփ և որքան կարելի է մանրամասն տեղեկութիւն տայ

խոտերուն վրա զինւորները կը Նստին, խաղ կուտեն, կը պառկին, մեր դիրքերը փոխելն իսկ ծայրագոյն զգուշութեամբ կը փոխենք: Կաղօթենք լուիկ մնջիկ, որ Աստուած վերջը բերէ մեր այս անպատմելի տառապանաց:

Հինգշաբթի օրը մտիկ կանենք որ հրացանք այլ ևս չեն գուռար. ատրիճան մի հանդարտութիւն կայ, բայց հայ բարբառ բնաւ: Մեր ընկերներէն ոմանք կասեն թէ մեռնինք ալ ջուրի համար դուրս պիտի ելլենք. կը համոզենք որ սպասեն. կաթիլ մը ջուրն ոսկիէն պատուական էր: Հինգշաբթի ժամ $8\frac{1}{2}$ էր, երբ քանի մը զինուորք մեր դրան առջև տնկուեցան. սարսափին ահռելի կերպով մեզ բռնեց. «չու նէ տիր» (աս ինչ է) ասելով սկսան ծակերը զննել: Այլ ևս չունչ չենք առներ: Կ. աղան կասէ. լմնցաւ, մեռանք: Վայրկեանները տարիներու պէս են ու չեն անցնիր. մահուան կը սպասենք. անոնք ալ չեն երթար, կայներ են. յանկարծ ասին թէ «աէօրտինճիւի չալըրը յօրլար» (չորրորդը կը կոչեն) այսինքն փողարը չորրորդ զօրախումբը կը կանչէ. մեզմէ ոմանք ասիկա սխալ հասկնալով կարծեցին թէ Նոր օժանդակ կուգեն պատը խուզարկելու համար. տագնապը ուրեմն կը շարունակէ. մինչև որ կէս ժամ, 3 քառորդ անցաւ և ոչ ոք երեցաւ, կարծեցինք թէ տարի մի անցաւ: Այս վտանգն ալ անցուցինք. տակաւ համոզուեցանք թէ մեր թաքստոցն անգտանելի է:

Հինգշաբթի գիշեր դուրսը հանդարտ էր. հրացանի ձայն չէր լսուէր. յետոյ իմացանք թէ ջարդը արգիլուած էր Նոյն օրն, բայց դանակով և քարով սպաննել շարունակեր են. Ժամկոչեան Մելքոն Աղայի համար կասեն թէ հինգշաբթի օրը, իրիկուան դէմ, քարկոծելով սպաններ են:

Ծարաւը անհնարին տանջանք կուտայ մեզի. տոկուններս ալ տկարացանք. քուն չը կայ, և հաց չենք ուտեր: Փէսերնիս անդադար հովահարի տեղ կը գործածենք, անճառելի տառապանքի մէջ այդ գիշերն ալ ատուր տրանք: Եղաւ ուրբաթ. անցուդարձ Նուազեցաւ, խաղաղութիւն եղաւ. բայց հայ չը կայ. մտածեցինք թէ կեբեի թէ ուրբաթ լինելով մնացած հայերն ճիւմա Նամազին ատեն պիտի թրքացնեն և պիտի դադրին: Այս տխուր մտածումներով կանցնին ժամերը. անեցիք ինչ եղան, ով ողջ է, ով տեղերն այրեր են, չունինք գաղափար, մեծ մտատանջութեան մէջ ենք: Մինչ այսպէս, ահա կը լսենք թուրքի մը ձայնը, «խրիստիանլար, եասագ պօզուլտու, չըգըն տըշարը» «Քրիստոնեայներ, արգելքը վերցաւ, երեան ելէք:» Մենք խօսքի չենք հաւատար: Ժամ 7-ին ատեններն էր, երբ մեր ընկերներէն միոյն մայրը մօտեցաւ մեր պատին և կանչեց իր որդւոյն «Կ'. տեղերնիդ գիտցեր են, դուրս ելէք:» Ոստիկանի ձայն մի ալ առանք. սարսափ մեզ պատեց: Կ. մօտեցաւ ծակին և չնչեց «Հարամ, գնա, գնա, մեզ կը մեռցնեն, ասէ թէ հոն չենք»: Բայց պատն քակել սկսան, չը գիտնալով թէ ուր է դռնակն. տեսանք թէ օգուտ չունի, սկսանք դուրս ելնելու պատրաստուիլ. Ներսէն դռնակն բացինք, և սողալով մի առ մի դուրս ելանք գերեզմանէն. կայնող ոստիկանն ալ զմեզ կը կոզոտէ, ասելով թէ ճամբան կառնեն, երբ հոն երթանք, ետ կուտամ ձեզի: Մեզ կը քաջալերէ թէ մի վախնաք. բայց մենք մեռնելու կերթանք: Տեսնողներն մեզ չեն ճանաչեր, այնքան փոխուած ենք չորս օրուան մէջ: Որս բոբիկ, որս գլխիբաց՝ կը հետևինք ոստիկանին. ոտքերնիս ոյժ չը կայ, ծունկեր կը դողդողան: Պարտէզէն ելանք տան տակը. և սոսկալի տեսարանը առաջին անգամ լինելով պարզուեցաւ մեր աչաց... սոսկատեսիլ դիակներ, անճանաչելի, ուռած, սև սև. շուներ կերած են մէկ մէկ մաս. փոքրիկ տղաներ, որոց երեսին վրա կատուի ձագեր Նստած կը կրծեն... Մէկը իր քրոջ աղջիկը ճանչելով սկսաւ արտասուել: Ոստիկանը, բարեբաղդաբար քուրդ մէր, և մեզի սիրտ կը դնէր. երթանք, մի վախնաք: Դարձեալ քալել սկսանք: Փողոցները թղթերով, պատռուած լաթերով, արիւնով լեցուն են. ելանք Թօխմայենց դուռն, որ զօրանոց է: Հոն հարիւրապետ մը ըզմեզ հարցափորձեց: Ո՞ւր էիք.—ինչպէս պահուած էիք: Ոստիկանին ալ՝ թէ ասոնք զէնք քաշեցին, և այլն: Դեռ կը խօսէր երբ տեղացի գազան թուրք պաշտօնեայք վերէն եկան. մեզ տեսնելով սրտերնին խառնուեցաւ, ինչպէս ողջ ենք մնացեր: Ասոնք ալ հարցաքննել սկսան: Մեր դրացի թուրք անշնորհքին մէկն ալ դիպուածով հոն գտնուելով կասէ թէ «մեզ բանտարկեցին, թէ դուք պահած էք զԳաբրիէլեան եղբայրները, և բաւական Նեղութիւն տուին մեզի:» Հարիւրապետն ալ կամբաստանէ զմեզ ասելով թէ «սոքա Ժամկոչեանին բուն գործակիցներն էին:» Զ՞է մի զԺամկոչեան Նիկողոս աղան յեղափոխական կոմիտէի գլուխ ճանչցեցին: Բաւական տագնապեցնելէ յետոյ մեր հետ ուրիշ զինուորներ դրին 3—4 հատ, և ուղարկեցին կառավարութեան: Չը մոռնամ յիշել թէ երբ ասի, թէ այգին ծակի մը մէջ պահուած էինք, յանժամ մեծ ցաւ զգացին և ասին թէ «նէ եաւմալը, վաաէլերի եէթիշմէմիշ» (ինչ անենք, վերջին օրերնին չէ հասեր:) Այս խօսքէն մակաբերեցինք թէ չը պիտի մեռցնեն մեզ:

Ճամբան Նոյն սոսկալի տեսարանները. դիակներ ուռած ու սևցած: Ամեն աղբիւրէ ջուր կը խմենք. մինչև վարի եկեղեցւոյն վրա հասանք հոն ուրիշ տեսարան պարզուեցաւ: Եկեղեցին կը մնայ, թէև կանգուն բայց դռներն խորտակուած են, պարիսպներն քայքայած, պատուհաններն ջախջախուած, մէջը փորուած, քանդուած, եկեղեցւոյն բակը հարիւրաւոր կիներ, տղաներ խռնուած, կիսամերկ, ցնցոտիներով փաթթուած. այդ բազմութիւնը տեսնել պէտք էր ըմբռնելու համար թէ ինչ ասել է զարնուիլ: Աղմուկ, իրարանցում, խեղճութիւն անսահման էին. հոգւոյս խորէն հառաչեցի այդ ամենը տեսնելով: Երբ կլտօրը անցանք, տեսանք թէ բազում դիակունք Նետուած էին ձորակն. աչքերնիս գոցելով անցանք: Քիչ մը անդին մեր դէմ ելան հարիւրապետ մի և քանի մի զինուոր. մեզմէ 10 լիրա կուզեն որ չը սպաննեն. պատասխանեցինք թէ դրամ չունինք, բայց ընծայ մի խոստացանք: Մեզ ընկերացող քուրդ ոստիկանն ալ այս մասին զիրենք վստահացուց: Անցանք գնացինք ժանտարմայից հարիւրապետին քով. մարդը սիրով և քաղցրութեամբ մխիթարեց մեզ և ասաւ չը հոգալ դրամական վնասներու վրա, և ոստիկան մի տուաւ մեզ երթալու ուր որ ուզենք: Գացինք հոն, ուր մեր ծանօթներէն քանի մի ապաստանած այր մարդիկ կային, մեր տնեցւոց եսեւ զրկելով Նոյն ժամատամն, անոնք ալ հոն եկին, և զիրար վերստին տեսնելով այն չարաչարեայ մեռելութենէն յարուցեալ՝ արտասուեցինք: Կամաց կամաց տեղեկութիւն առինք մեռնողներուն վրա, և տեսանք թէ շատ քիչեր կապրին: Նոյնպէս իմացանք թէ անդադար փնտռած են մեզ զարնելու համար և չեն գըտած:

իրան, թէ կա՛ն արդեօք Բաթումում եւ հայ գաղթականներ, ո՞րքան և ի՛նչ պայմանների մէջ են գտնվում նրանք։

Հիւպատոս Օլսօն Թագուհու ստանալով դէպի թշուառ և հարստահարված խեղճ-հայ ժողովուրդը համակրանքով լի մի այդպիսի նամակ, այսօրվանից իսկ սկսել է հետամուտ լինել տեղեկութիւններ ժողովելու։ Յոյս ունենք, որ ամեն մի ձեռնհաս անձ կաշխատի շուտով տալ պ. Օլսօնին կարևոր տեղեկութիւններ, որպէսզի նա էլ ժամանակին կատարի բարեխոս թագուհու խնդիրքը։

Գ. Գրիգորեանց

ՆԱՄԱԿ ՎԼԱԴԻԿԱՒԿԱԶԻՑ

Մարտի 10-ին

Մարտի 1-ին կայացաւ քաղաքային ձայնաւորների ընտրութիւնը։ Առաւօտեան ժամը $10^1/_2$-ին, բանալով ընտրողական ժողովի նիստը, նախագահը նախ խնդրեց կողմնակի մարդկանց դուրս գնալ դահլիճից և յետոյ, կարդալով ընտրութեան վերաբերեալ օրէնքները, ծանօթացրեց ժողովականներին ընտրութեան կանոնների և ձայնաւորների պարտականութիւնների հետ։ 767 ընտրողներից ժողովին ներկայ էին միայն 213 անձինք, իսկ բացակայ եղողներից՝ 33-ը միայն բարեհաճել էին վաւերական իրաւագրեր ներկայացնել ժողովին։ Ընտրվեցան 59 ձայնաւորներ և 15 կանդիդատներ։ Ընտրվածների մեծամասնութիւնը պատկանում է քաղաքի ինտելիգենտ դասակարգին. նրանց մէջ կան 23 համալսարանականներ, իսկ մնացածները, քիչ բացառութեամբ, մասնագիտական և միջնակարգ ուսումնարաններ աւարտածներ են։ Ուշադրութեան արժանի է այն, որ ընտրվածների մեծամասնութիւնը բժիշկներ և ուսուցիչներ են, թէև կան զինւորականներ, դատաւորներ և ուրիշ բարձր պաշտօն ունեցողներ։ Ազգութեամբ առաջիկայ դումայի ազգու մեծամասնութիւնը ռուսներ են, յետոյ հայեր, լեհացիներ, գերմանացիներ և կումիկ։ Հայերից ընտրված են 9 ձայնաւորներ և 2 կանդիդատներ։ Ահա դրանց ցուցակը.—Ս. Ն. Պապով (հայ կաթոլիկ), Բ. Գ. Օգանով, Գ. Գ. Տէր-Բարսեղեան, Ս. Մ. Կիրակոսեան, Բ. Ս. Վախտանգով, Բ. Ի. Կազարեան, Ա. Պ. Գազալով (հայ կաթոլիկ), Ս. Կ. Օտարեանց, Գ. Ի. Օգանով, և կանդիդատներ՝ Պ. Ի. Տէրտէրեանց, Ի. Ա. Տառուզով։ Կառավարութեան կողմից այդ ընտրութիւնները դեռ չեն հաստատված։ Ուրբաթ օրը, մարտի 7-ին, մի քանի անձինք դժգոհութիւն յայտնեցին քաղաքագլխին և պահանջեցին նորից ընտրութիւններ կատարել, որովհետև, նրանց կարծիքով, մարտի մէկի ընտրութիւնների ժամանակ մասնակցել էին մի քանի այնպիսի անձինք, որոնք, իբրև խմիչք ծախողներ, օրէնքի համաձայն, իրաւունք չունէին մասնակցելու ընտրութիւններին։ Քաղաքագլուխը այդ անձանց պահանջները չընդունեց, որովհետև այդպիսի բողոքներ օրէնքով տրվում են միայն նահանգապետին։ Շատ հաւանական է, որ նահանգապետը հաստատի մարտի 1-ի ընտրութիւնները։

Յ. Խ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, մարտի 17-ին

«Մշակի» 31-րդ համարում պ. Մուրադբէգեան շատ իրաւացի կերպով յիշեցնում է Թիֆլիսի դերասանների պարտքը՝ հայ գաղթականների օգտին մի ներկայացում տալու։ Արդէն 2—3 շաբաթ է, ինչ որ դերասանների մի որոշ շրջանում յղացած է այդ միտքը, որին համակիր է ամբողջ խումբը։ Միայն մի հանգամանք առիթ էր տալիս դերասաններին մտածելու։ Մտածում էին, թէ ո՞վ պիտի հոգայ ներկայացման ծախսերը՝ եթէ շատ քիչ թւով հասարակութիւն ներկայ լինի թատրոնում։ Եւ իրաւունք ունէին մտածելու։ Հարուստ Բաքուի օրինակը աչքի առաջ էր. մի ամիս ու կէս առաջ գաղթականների օգտին այնտեղ տրված ներկայացումից 20—25 ր. արդիւնք միայն գոյացաւ. իսկ այդ արդիւնքից դէպի «Հսա՛» մի քայլ է միայն։ Ինչ որ է, դերասանները կը կատարեն իրանց պարտքը, իսկ ի՞նչ կասէ հասարակութիւնը. տեսնենք։

Ա. Վրոյր

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ուրախութեամբ կարդացինք «Բիւզանդիոն» լրագրի մէջ Պրուսայից գրված հետևեալ լուրը. «Տեղւոյս հայ-բողոքական հասարակութենէն Ն. Ս. անուն անձն, որ իր հասարակութեան մէջ արդէն երկիցս պսակուած էր, երրորդ անգամ ամուսնանալ կը խնդրէ, այս անգամ լուսաւորչական եկեղեցւոյ պատկանող օրիորդի մը հետ։ Աղջիկը կը պահանջէ որ փեսացուն ազգային եկեղեցիին անդամակցի և պսակը լուսաւորչական արարողութեամբ օրհնուի։ Փեսացուն խնդրագրով կը դիմէ մեր Թաղական խորհրդին, որ նկատելով թէ կրօնափոխութեան շարժառիթը լոկ ամուսնական է, կը մերժէ, մինչ առկէ առաջ այսպիսի կրօնափոխութիւններ սիրով կընդունուէին՝ իբրև ցոյց հակառակութեան մեր հայ-բողոքական ազգայիններուն դէմ։ Կը խնդակցինք Թաղական խորհրդին՝ իր լուսամիտ որոշումին համար»։ Այդպիսի մի որոշում, կասկածնենք մենք, պատիւ է բերում Պրուսայի Թաղական խորհրդին։

—

Մեզ հաղորդում են, որ Կուկիայի Աստուածածին եկեղեցու ծխականներից 30 հոգի ներկայացրել են Թեմական առաջնորդին մի խնդրագիր, որով բողոքում են մարտի 2-ին կատարված երէցփոխական ընտրութեան դէմ և խնդրում են նոր ընտրութիւն նշանակել և ենթարկել երէցփոխի եօթ տարւայ հաշիւները քննութեան։ Առաջնորդը խոստացել է բաւարարութիւն տալ ծխականներին՝ նոր ընտրութիւն նշանակելով։

—

Զանազան դաւանութեան պատկանող հայերի փոխադարձ սիրոյ հետևեալ փաստերն են հաղորդում Կ. Պոլսի լրագիրները. «Երզնկայէն կը ծանուցանեն թէ (ինչպէս Անթապի և Սամսոնի մէջ) հոն ալ, հայ-լուսաւորչականների հրաւիրմամբ, բողոքական պատուելիները կիրակի օրեր կը քարոզեն մեր եկեղեցիներուն մէջ»։ Կարդալով այդ ուրախալի տողերը, մենք ակամայ յիշեցինք Էջմիածնի օրգան «Արարատի» վերջին համարում տպված անմիտ և անտեղի հայհոյանքները, որոնք ուղղված են միսիոնարներին, և որոնք ոչ միայն ոչինչ օգուտ չեն տայ լուսաւորչական եկեղեցուն, այլ և կարող են գրգռել բողոքական և կաթոլիկ հայերին։ Երբ պէտք է Էջմիածնի օրգանը ձեռք վերցնի յիմարութիւններից...

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են. «Օպերային ներկայացումները սկսվել և շարունակվում են աջողութեամբ։ Ամեն օր, առանց ընդհատման, տեղի է ունենում ներկայացում և միշտ էլ թատրոնը լի է և ասեղ գցելու տեղ չէ մնում։ Գները անհամեմատ թանգ են։ Տոմսակների այնքան պահանջ է զգացվում, որ մի քանի չ ա ր չ ի ն ե ր սկսել են տոմսակներ գնելու և «օգուտով» վաճառելու միջնորդութեամբ պարապել... Կապալով է տրված բալկոնը և գալերէյան մի հարստահարչի, որը բացի իր գրպանից ուրիշ ոչ մի բանի մասին չէ ուզում մտածել. բալկոնի աթոռները այնքան մօտ-մօտ են դրած, այնքան նեղուածք է, որ ինչպէս ասում են, մէկ-մէկու գոգում են նստում։ Անկարգութիւնները անպակաս են։»

—

ԻԳԴԻՐԻՑ մեզ գրում են. «Սահմանագլխի վրա հակաժանտախտային միջոցներ են ձեռք առնված. սահմանապահ զինւորներին ամենախիստ հրաման է տրվել խոտորնակ ճանապարհներով սահմանից մեր կողմն անցնողներին արգելք լինելու։ Ասում են, որ այդպիսիներին հրամայված է երեք անգամ «եավաշ» ձայն տալ, եթէ անցորդը (Թիւրքիայից մեր կողմերը) կանգ չառնի, հրամայված է նոյն իսկ գնդակահարել։ Տեղական քահանաները դաւառական տեսուչին հրաւիրվեցան, ուր նրանց առաջարկվեց՝ ժողովրդին հասկացնել եկեղեցիներում, որ մաքրութեան վրա ուշք դարձնեն։ Խօսք կայ մեր կողմերում կարանտին հաստատել ժանտախտի դէպքում։»

—

ՔԱՐՎԱՆՍԱՐԱ գիւղից մեզ գրում են. «Մեր գիւղի եկեղեցու շինութիւնը այնքան խախուտ է դարձել, որ եթէ գարունը անձրևային լինի՝ անպատճառ փուլ կը գայ։ Ո՞վ պիտի ուշք դարձնի այդ բանի վրա. քահանաները,—այնքան են ասել, որ էլ ամաչում ենք այդ մասին խօսք բանալ. գաւառի գործակալի մասին էլ չարժէ խօսել։ Մեր գիւղի նոր տանուտէրի վրա մեծ յոյս ունէինք. նա էլ մեր բաղդից ակարացել է։ Ընում է, որ ժողովուրդը ինքը ձեռնարկի շինութեանը և այդ պատիւը ինքը վաստակի։ Մեր գիւղի հարուստների մասին էլ չարժէ խօսել. մի հարուստ որ 30—50 կոպէկ տայ թշուառ հայ գաղթականի համար, էլ նրանից ինչ պահանջենք...»։

—

ԿԱՐՍԻՑ մեզ գրում են. «Մարտի 9-ին, Նօվրուզ Բայրամի օրը, պարսիկները մեծ ուրախութեան մէջ էին։ Այստեղի պարսից հիւպատոս Միրզա-Ջաֆարի տունը զարդարված էր դրօշակներով և վէնզէլներով։ Զինւորական երաժշտութիւնն ամբողջ օրն ածում էր նրա տան բակում։ Բազմաթիւ ժողովուրդ, թէ հայ և թէ օտար հասարակութիւններից, շտապում էին հիւպատոսին շնորհաւորելու այդ մեծ տօնը, իսկ հիւպատոսը ամենքին սիրով ընդունում և հիւրասիրում էր»։

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են. «Կավալեվսկի գործարանում մարտի 12-ին մեծ հրդեհ տեղի ունեցաւ. այրվել է մեծ քանակութեամբ կերոսին և նաւթ։ Հրդեհը վնասել է և հարևան գործարանատէրերին՝ եղբ. Բունիաթեանցներին և ուրիշներին։ Վնասը մեծ է, բայց ոչ վերջիններիս համար. թէ այրված գործարանը և թէ նաւթի ամբարները ապահովացրած են։ Դժբախտութիւն է պատահել գործարանի բանւորների հետ։ Երկաթէ նաւթամբարների պայթելուց՝ մարդիկ են զոհվել. ոմանց ասելով 12 հոգի, իսկ ոմանց՝ 3—4 հոգի միայն։ Միակ մխիթարականն այն է, որ այդ գործարանի բանւորները ապահովացրված են եղել 1000 ական րուբլիով։ Այդ էլ մի բան է անօգնական ընտանիքների համար»։

—

ՎԵՐԻՆ-ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ մեզ գրում են. «Ամբողջ երկու շաբաթ է, որ այստեղի հասարակական կարծիքը վրդովվել է մի անսովոր եղեռնագործութիւնից։ Մի արհեստաւոր մարդ, Գրիգոր Անտոնով, ընտանիքի հայր, երկու որդոց տէր, առանց խղճահարվելու ձեռք է բարձրացնում իր կնոջ վրա և թունաւորելով՝ սպանում նրան։ Խեղճ զոհը մի համեստ, ամուսնուն հաւատարիմ կին էր։ Իր կեանքում ինչեր չէ կրել նա ընտանեկան պատիւը բարձր պահելու համար։ Օրերով քաղցած է մնացել, շաբաթներով տաք կերակուր երես չէ տեսել, ընտանեկան փոքրիկները երբեմն չէ հանել լոկ նամուսի պատճառով, և վերջապէս նոյն իսկ զոհել է նրան ծնողներից ստացած մօտ 900 րուբլի ժառանգութիւնը, և այդ բոլորի փոխարէն խեղճը վարձատրվեց մի քանի կոպէկի մկնդեղով, որը ամուսինը ցանելով խ ա ւ ի ծ կոչված կերակրի վրա, առաջարկում է նրան ուտել։ Եւ ինչու։ Նրա համար, որ խեղճ կինը չէր համապատասխանում այդ վայրենի ամուսնու ճաշակին, մի ճաշակ, որը մշակել է, ով գիտէ, ո՛ր քաղաքի յետ ընկած փողոցում կամ անբարոյական տներում։ Գործը պարզելու համար նշանակվեց քննութիւն և ուղարկվեց բժիշկ դիակը անդամահատելու. վերջնականապէս հաստատվեց, որ թունաւորված է։ Յանցաւորը կալանաւորված է։ Աւելացնենք և այն, որ չարագործը վարում էր զեղխ կեանք և նուիրված էր թղթախաղութեան»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կ. Պոլսի լրագիրները հաղորդում են. «Մանչեստրի հոգևոր հովիւ Թորոս վ. Զաւզոյեցիի տնօրէնութեամբ, զգեստեղէններ հաւաքուեր են աղքատիկ գաւառացիներու պէտքին համար, Կ. Պոլիս ղրկուեր են, և ղրկուելու վրա են։ Զգեստեղէններու նմանօրինակ հաւաքում մալ եղեր է Իզմիրի և Պարտիզակի մէջ։»

—

Վանից մեզ հաղորդում են. «Տեղւոյս դատարանները վերջին ամիսներին վրա բանտէն արձակեցին բազմաթիւ խոլամ ոճրագործներ. 300-էն հազիւ 35 կը մնան այժմ։ Շատ զինւորական կամ քաղաքային պաշտօնեաներ իրենց ամսականներ գանձելու համար նէ վ ա լ է ն ե ր կընդունին գիւղերու վրա և զինւորաց կամ իրենց ծառաներու ձեռամբ կը գանձեն տուրքեր իրենց յատուկ եղանակաւ։ Լսեցինք, որ բարձրագոյն հրաման եղած է մինչև երկու տարի յետաձգել զինւորական տրոց գանձում. տեսնենք երբ պիտի գործադրվի այդ հրամանը։ Իրաւ է, թէ կուսակալէն հրաման եղած է, որ հարկահաններ զէթ 4 չափ ցորեն թողուն իւրաքանչիւր տան գիւղացիի, բայց այդ հրաման թղթի վրա կը մնայ միշտ, հակառակ ամեն տրուած բողոքներուն։»

—

Հետևեալ լուրն են հաղորդում մեզ Վանից. «Կրուցի Շաքիր, նշանաւոր աւազակապետ, բարձրագոյն իրադէով ներման արժանացաւ. այժմ համարձակ կը պտտի մեր քաղաքին մէջ. իր նստած տուն մի տեսակ ուխտատեղի է դարձել Թիւրք հասարակութեան համար։»

—

«Standard» լրագիրը հաղորդում է, որ մարտի սկզբներին Լօնդօնի ժողովուրդը մեծ ոգևորութեամբ ճանապարհ գցեց մի քանի կամաւորներին, որոնք գնում էին Կրետէ ապստամբներին օգնելու համար։ Նրանց գլխաւորն էր յայտնի վիպասան Allen Upieard, որը յայտնել է, թէ իրանք վճռել են, ինչ կերպով որ լինի՝ անպատճառ մտնել կղզին և միանալ յոյների հետ։

—

Մենք արդէն հաղորդեցինք, որ Լօնդօնում կազմվել է մի նոր ընկերութիւն, որի հիմնադիրն է ազատամիտ Cyeorge Russell. այդ ընկերութիւնը քարոզում է, որ արևելեան հարցը և մանաւանդ հայկական հարցը պէտք է դարձնել կուսակցական և մտցնել ազատամիտների ծրագրի մէջ։ Այժմ «Standard» լրագիրը հաղորդում է, որ վերջերս հրատարակվել է այդ ընկերութեան կողմից մի հրաւէր, որտեղ ի միջի այլոց ասված է. «Մեր կառավարութիւնը վճռել է ընդունել պաշարում Յունաստանի դէմ, և այս բանը խսկապէս մի պատերազմական ակտ է։ Դրան դիմել են այն նպատակով, որպէսզի պահպանեն Թիւրքաց պետութեան ամբողջութիւնը, որը գոռոզաբար պահանջում են Գերմանիայի կայսրը և ուրիշները, որոնց գովաբանած կօնցերտը երկու տարւայ դիպլոմատիական խաղերից յետոյ՝ չը կարողացաւ կանգնեցնել կոտորածները և ձեռք բերել կեանքի և պատւի ապահովութիւն՝ սուլթանի քրիստոնեայ հպատակների համար»։

ՆԱՄԱԿ ԲՈՒԼՂԱՐԻԱՅԻՑ

Ռուսճուք, մարտի 6/18-ին

Փետրվարի 26-ին ու մարտի 2-ին մեր ընթերցարանի մէջ տեղի ունեցան դասախօսութիւններ։ Խօսեցան մի քանի անձնաւորութիւններ, նիւթ ունենալով՝ ոգելից ըմպելեաց ազդեցութիւնը, երիտասարդական հիւանդութիւնը և այլն։ Երիտասարդութիւնը լաւ զգացած է արդէն, թէ երբ դասախօսութիւնները յարատևեն կանօնաւոր կերպով, ինչպէս է այժմ, մեծ օգուտներ պիտի ունենայ ապագային։ Ցաւալի կէտ մը կայ միայն, որ կարող ենք հրապարակաւ հաղորդել։ Զորրորդ դասախօսութիւնն է այս, ու տակաւին տեղացի երիտասարդներէ ոչ մէկը խօսեցաւ. խօսողները բոլորն էլ ոչ-տեղացիներ են։ Մինչ կը պակսին Ռուսճուքի մէջ խօսելու կարող անձեր։ Մենք, որ Ռուսճուքի հայ հասարակութիւնը, մանաւանդ երիտասարդութիւնը լաւ կը ճանաչենք, չենք կարող չը խոստովանել, թէ իրենց մէջ բաւական զարգացած երիտասարդներ կը գտնուին։ Կը փափաքէր, որ տեղային երիտասարդութիւնն ևս մասնակցի դասախօսութիւններին։

Յ. Գէորգեանց

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ԿՐԵՏԷ

ԿԷՕԼՆ, 14 մարտի։ Կանէյից հեռագրում են. «Այսօր յոյները յարձակում գործեցին Թիւրքաց առաջաւոր զօրագնդի վրա։ Մանաւանդ սաստիկ յարձակման ենթարկվեց Մալաքսայի ամրութիւնը։ Թիւրքաց փոքրաթիւ բերդապահ զօրքը, որ բռնած ունէր ամրութիւնը, ստիպված էր հեռանալ՝ կորցնելով 20 հոգի սպանվածներ և վիրաւորվածներ։ Ժամը 3-ին, Սուդի ծովածոցում կանգնած օտար նաւերը սկսեցին ռմբակոծել յոյներին, 100 ռումբ արձակելով։ Յոյնե-

րը սահմանված էին յետ քաշվել: Չը նայելով ծովակետների նախազգուշութեանը, կռիւը Մալակսայի մօտ շարունակվում է։։

ԿԱՆԻՅԱ. 14 մարտի: Մարտի 13-ին ապստամբները կատաղի յարձակում գործեցին Մալակսայի վրա: Յարձակումը սկսվեց թնդանօթաձգութեամբ: Մի քանի ռումբեր ծակեցին ամրութեան կտուրը, և այդ պատճառով սահմանված եղան հեռանալ: Բերդապահ զօրքը յետ քաշվեց դէպի Սուդ: Սուդի ծովածոցում գտնվող թիւրքաց նաւերը սկսեցին թնդանօթաձգութիւն՝ բերդապահ զօրքի յետ քաշվելը ծածկելու համար: Ապստամբները հալածեցին մահմեդականներին մինչև Պրիկալարի գիւղը, որը այրեցին: Մալաթայի բերդապահ զօրքը զգալի կորուստներ կրեց: Այդ ժամանակ թիւրքաց մի զօրաբաժին, որ տանում էր պաշար բերդի համար, դէպի Նէրօկուրու գիւղը տանող ճանապարհի վրա, տեղեկութիւն չունենալով յարձակման մասին, հանդիպեց ապստամբներին: Սկսվեց սաստիկ կռիւ: Եւրօպական զօրքերը սկսեցին կրակ թափել ապստամբների վրա Մալակսայի մօտ: Թնդանօթաձգութիւնը շարունակվեց 10 րօպէ: Չը նայելով այն բանին, որ ռումբեր ընկնում էին մեծ քանակութեամբ, ապստամբները կարողացան մնալ ամրութեան մօտ մինչև ժամի 4-ը և միայն այն ժամանակ յետ քաշվեցին, ամրութիւնը բոցի ճարակ դարձնելով: Մի ուրիշ թիւրքաց զօրաբաժին, որ աշխատում էր գրաւել Նէրօկուրուի ամրութիւնները, Ակրօտիրի թերակղզու ապստամբների յարձակման ենթարկվեց: Ապստամբները յարձակում գործեցին նոյնպէս թիւրքաց զօրքի վրա Հալէպպօի մօտ, բայց յետ մղվեցան: Կռիւը շարունակվեց մինչև կէս գիշեր: Մահմեդական Կէրաաիդի գիւղը կրակի մէջ է: Մալակսի մօտ եղած կռւի մէջ սպանվեցին 60 թիւրքեր, իսկ ապստամբներից սպանվեցին 200 հոգի:

ՎԻԷՆՆԱ. 15 մարտի: Մարտի 13-ին Լլօյդի շոգենաւով Կանէյա ուղարկվեց 87-րդ հետևակ գնդի երկրորդ բատալիօնը, բաղկացած 22 օֆիցէրներից և 656 զ'նուորներից: Երեք վաշտեր կը զետեղվեն Սուդում, մէկը Կանէյում:

Կ. ՊՕԼԻՍ. 15 մարտի: Ի նկատի ունենալով, որ թիւրքաց իշխանութիւնները անզօր են կարգ պահպանել Կրետէում, ծովակետները առաջարկում են իրանց կառավարութիւններին Կրետէ ուղարկել մի նաւատորմ համապատասխան պաշտօնեաներով:

Կ. ՊՕԼԻՍ. 15 մարտի: Թիւրքաց նաւատորմը հասաւ Բէզիկի ծովածոցը, ուր կը մնայ վարժութիւնների համար:

Այն լուրը, թէ յունական սահմանի վրա կանգնած թիւրքաց զօրքերի մէջ գտնվում են գերմանացի և ռուս օֆիցէրներ և թէ թիւրքաց նաւատորմում գերմանական օֆիցէրներ են գտնվում,—անհիմն է:

ԿԱՆԷՅԱ. 16 մարտի: Երեկոյեան 11 ժամին լուրջ կռիւ տեղի ունեցաւ Գաղիում, Կանդիայի մօտ: Թիւրքերը նշանաւոր կորուստներ կրեցին և յետ քաշվեցին դէպի Կանդիա: Վաշը թիւրքերը փորձ կը փորձեն, պաշար հասցնել Կիսամօ: Եթէ յոյները կարգելեն այդ բանը, աւստրիական և իտալական նաւերը կը պաշտպանեն թիւրքերին:

—

ՊԱՐԻԶ. 15 մարտի: Մարկիզ Սօլսբիւրի հաւսաւ այստեղ և երկար խորհրդակցեց Հանոտօի հետ:

ԲՕՄԲԷՅ. 15 մարտի: Ժանտախտի ընթացքը անփոփոխ է, բայց անվիճելի է, որ նա տարածվում է արևմտեան Հնդկաստանում, և որ միայն Բօմբէյում ժանտախտը թուլանում է:

ՊԱՐԻԶ. 15 մարտի: Հանրապետութեան նախագահը ընդունեց Նանսէնին, որին ներկայացրեց շվէդական դեսպանը: Ֆօր մօտ կէս ժամ խօսեց Նանսէնի հետ և շնորհեց նրան «Պատւաւոր լէգէօնի» շքանշանը: Ընդունելութիւնից յետոյ Նանսէն ներկայացաւ տիկին Ֆօրին, որի մօտ էր գտնվում տիկին Նանսէն:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. 16 մարտի: Կայսրութեան մէջ ժանտախտի առաջն առնելու համար կազմված յանձնաժողովից.

Մարտի 14-ից, Թէօդօսիայից, հետևեալ տեղեկութիւններն են ստացված «Բլօզլին» շոգենաւի հիւանդ նաւաստի Զաւլեսլէ Չէմէնդանօի դրութեան մասին. տաքութիւնը երեկոյեան 37.6 էր, առաւօտեան 36.6. քունը, ախորժակը, ինքնազգացումը և ստամոքսի գործողութիւնը բաւարար են. ուռած գեղձերից մի քանիսը տրամաղրութիւն են ցոյց տալիս ներս ծծվել. ծովային խոզուկների վրա կատարված պատւաստը առ ժամանակ բացասական հետևանքներ ունեցաւ:

ՊԱՐԻԶ. 16 մարտի: Պատգամաւորների ժողով: Բրիսօն հաղորդում է, թէ ինքն պահանջ ստացաւ դատ սկսել երեք պատգամաւորների դէմ: Պատգամաւորների ժողովը որոշեց անյապաղ ընտրել մի յանձնաժողով նշանակելու համար, որը պէտք է քննէ այդ պահանջը: Դատի պատճառը Պանամայի գործն է և վերաբերում է Նակէլին, Անրի Մարէին և Անտիդ Բուդիէին:

ՊԱՐԻԶ. 16 մարտի: Սենատօրներից մէկն ևս դատի է ենթարկվում Պանամայի գործի պատճառով, այն է Լէվրէ:

ԿԱՆՆ. 16 մարտի: Մեծ իշխան Միխայիլ Նիկոլաևիչ ժամանեց այստեղ. Նրան դիմաւորեցին Որդին և ռուսաց կօլոնիան:

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ

Մարտի 14-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ. .	93 ր. 90 կ.	
Բերլինի վրա 100 մարկ — . .	45 » $92^5/_8$ »	
Պարիզի վրա 100 ֆրանկ — . .	37 » $32^5/_8$ »	
Ոսկի — — արժէ . .	— » — »	
Մաքսային կուպօններ — . .	149 » — »	
Բօրսային դիսկօնտ — . .	$5^1/_2$—7% »	
4% պետական ռէնտա	$99^1/_8$ » — »	
Ներքին 5% առաջին փոխառութ,	$276^3/_4$ » — »	
— — երկրորդ —	247 » — »	
5% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	211 » — »	
5% պետական երկաթուղ. ռէնտա	— » — »	
4% Ներքին փոխառութեան . . .	$98^3/_4$ — »	
$4^1/_2$% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	$101^5/_8$ » — »	
Ազն. կալ. Պետ. բանկի խաղարկութ.	— » — »	
$4^1/_2$% վկայակ. գիւղ. հող. բանկի	$101^3/_8$ » — »	
Փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մետալ. .	— » — »	
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ.		
ընկերութեան օբլիգացիաներ.	$101^3/_4$ » — »	
Մօսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ	$101^1/_4$ » — »	
Օդէսայի — —	100 » — .	
Թիֆլիսի — —	$99^1/_4$ » —	
Թիֆլիսի կալ. բանկի 6% — . .	102 » — »	
5% — — — . .	$98^3/_4$ » — »	
Քութայիսի — — . .	102 » — »	
5% — — — . .	$99^1/_2$ » — »	

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչ՝ ԱՆԴՐԷԱՍ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1892-ի ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐՆԵՐԻ խումբը, որ վաճառվում էր մեծ անսակը 3 րուբլով, միջակը 1—50 կ., այսուհետև կը ծախվի մեծը 2 րուբլով, միջակը 1 րուբլով, առանց կարգօնի: Ճանապարհածախսը մեզ վրա. Ժամանակաւոր հասցէս. Верхніе Акулисы (Эрив. губ.)

Լուսանկար ՍՄԲԱՏԵԱՆՑ

(№ 32) 1—3

Ի ԿՈՆՍԻՍՏՈՐԻԱՅԻ ՀԱՅՈՑ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԻՄԵՐԷԹԻ նշանակեալ է աճուրդ ի 26 այսր մարտի առանց կրկնաճուրդի վասն տալոյ ի վարձու զկալուածս Ս. Էջմիածնի՝ որ ի Տփղիս, 1, տուն, որ ի փոքր թաղի (5-րդ բաղաքամաս), 2, երեք կրպակք հանդերձ նկուղիւ մերձ կաթուղիկէ եկեղեցւոյ, և 3, մի երկյարկանի տուն, որ ի Սիմէօնեան փողոցի: Աճուրդն սկսանի յ12-րդ ժամու աւուր, ուստի ցանկացողք կարեն ներկայ գտանիլ ի նշանակեալ պահուն հանդերձ գրաւականօք:

Անդամ կոնսիստորիայի
Համալսամ վարդապետ

(№ 32) 1—3

Պատրաստ են ներկայացնելու համար Ալ. Մուրադբէգեանի թարգմանած հետևեալ դրամաները.

ԿՆԱՆՔ - Պօտապենկօյի:
ԱՆՊԱՏԻՒ ՁԵՆ ԾՆՎՈՒՄ—Բօվիոսիի:
ԳԻՒՂԱԿԱՆ ՊԱՏԻՒ—Վերգի:

1—2

Անցեալ գարնան Յակոբ Պալաքեան ազգանունով մի 16 տարեկան պատանի, նախկին պատրիարք Իզմիրլեանի յանձնարարութեամբ Պօլսից գալով Էջմիածին, ընդունվում է ճեմարանը. բայց հազիւ մնում է այստեղ երկու ամիս, զանազան հանգամանքներ հարկադրում են պատանուն թողնել ճեմարանը և վերադառնալ Կ. Պօլիս իր ծնողների մօտ: Այդ նպատակով կաթողիկոսից ստանում է ճանապարհածախս և հեռանում է Էջմիածնից: Այդ օրվանից անցնում է 9 ամիս, զեռ նա իր ծնողների մօտ չէ գտնվում, և ծնողները չը գիտեն թէ որտեղ է գտնվում իրանց որդին: Ուստի խնդրվում է՝ նրան որ և է տեղ տեսնողները յայտնեն հետևեալ հասցէով՝ ԹԻՖԼԻՍ. Ներսիսեան դպրոց, Տիգրան Պալաքեան կամ HAMBURG «Absender» neumarkt 31 Poste restante, Grigor Balakian.

(№ 30) 2—2

Մ Ա Ս Ս Ա Ժ

Բժիշկների ղեկավարութեան տակ, պարապում եմ զանազան հիւանդութիւնների բժշկելով, ՄԱՍՍԱԺՈՎ, և առողջական ԳԻՄՆԱՍՏԻԿԱՅՈՎ: Հիւանդների ընդունելութիւնը՝ $5^1/_2$—$6^1/_2$ ժամը երեկոյեան: Աւչալեան փողոց, № 19:

23—148 ԳԷՈՐԳ ԽՈՍՐՈՎԵԱՆՑ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

վարչութիւնը յայտնում է, որ ընկերութեան կանօնադրութեան § 31 համաձայն, մարտի 22-ին, շաբաթ, երեկոյեան $7^1/_2$-ին, Թիֆլիսի քաղաքային դումայի դահլիճում նշանակված է

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

որի պարապմունքի առարկաներն են. 1) 1896 թւի տեղեկագրի, հաշուի և 1897 թւի նախահաշուի ընթերցումը և հաստատումը. 2) հեղինակների վարձատրութեան և գրական մրցանակարաշխութեան մասին զեկուցում. 3) պաշտօնատար անձերի ընտրութիւնը՝ վարչութեան նախագահի, փոխնախագահի, մի անդամի և գրագահի և խմբագրական մասնաժողովի երեք անդամի: Վարչութիւնը հարկ է համարում յայտարարել, որ վարչութեան վերջին նիստը նշանակված է մարտի 22 ին, շաբաթ օր, ցերեկվայ ժամը 2-ին և մինչև այդ նիստը կը լինի այն նոր անդամների ընդունելութիւնը, որոնք կը ցանկանան մասնակցել ընդհանուր ժողովին: Ընկերութեան 1896 թւի տեղեկագիրը ստանալ ցանկացողները թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գրասենեակը սկսած ամսիս 19-ից:

1—3

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ

մեծադիր և շատ աջող պատկերը ՃԵՆԱՊԱԿՈՒ ՎՐԱ. (на фарфорѣ) պատրաստված Լօնդօնում («Ազգիւր-Տարազի» հրատարակութիւն) բացառապէս վաճառվում է Յովհաննէս Տէր-Սարգսեանի թղթավաճառանոցում:

Պատկերն ունի յենարան և պէտք չունի շրջանակի, շատ շքեղ զարդ է ամեն հայի տան համար:

ԳԻՆԸ 3 ՌՈՒԲԼԻ. «Մշակի» կովկասեան բաժանորդները ճանապարհածախս չեն վճարում:

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, И. С. Теръ-Саркисьянъ, магазинъ, Дворцовая улица. (№ 31) 2—10

BATEAUX A VAPEUR FRANÇAIS N. PAQUET ET C-ie

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

կանօնաւոր և ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ, սկսած յունվարի 25/6-ի չորեքշաբթիից.

Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն և Պօլիս: Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի, մարտ ամսի 19/31 ին ԱՆԱՏՕԼԻ շոգենաւը, նաւապետ ԲԻԱՆԿԻ և այդպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամի 4 ին ճաշից յետոյ: Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից

Պակաս գներով: Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակատարներին՝

ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտօր գ'Արնօին, Նաբէրէժնայա: ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. Բարեկենդանեանին, Սիօնի փող. նախկին Արծրունու քարվանսարա: ԲԱԳՈՒ—պ. Ս. Դիլզարեանին, Կոլիւբեակինսկայա հրապարակ: ՆՕՎՕՐՕՍՍԻՅՍԿ—պ. Մելխիօր Հերշինրօզերին:

(№ 16) 17—20

Ռուսերէն լեզւով բրօշիւրները ՈՒՂԱՐԿՎՈՒՄ ԵՆ ՁՐԻ

ԱՌԱՆՑ ԿՈՂՄՆԱԿԻ ՈՅԺԻ ԵՒ ԾԱԽՍԵՐԻ

ԼԵՄԻՉԵԼԻ

ՍԻՖՕՆ-ԷԼԵՎԱՏՕՐԸ

Բարձրացնում է ջուրը 35—70 և աւելի արշին

ՋՐԵԼՈՒ

Դաշտեր, այգիներ, պարտէզներ և այլն:

ՋՈՒՐ Է ՏԱԼԻՍ

Քաղաքներին, կալուածներին, ամարանոցներին, գիւղերին:

ԲԱՐՁՐԱՑՆՈՒՄ Է ՋՈՒՐԸ

Ջրազլուխները, սարերը և ամեն տեղ, ուր ջրի կարիք կը լինի:

(№ 136) 14—15

Դիմել Լէոն խոն-Ադեւսկին
Тифлисъ, Мадеровская, собст. домъ.

ՔԻՄԻԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

ՐԻՍ-ԳՈՒՏՄԱՆԻ

(Տնային գործածութեան համար)

ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՄԻՇՈՒՆԱ, այն է հաստատ մահ մկներին, խլուրդներին և ուրիշ կրծողներին Այս միջոցը արտաքսում է այդ կենդանիներին գլխաւորապէս բնակարաններից, այնպէս որ նրանք չեն մնում գետնայարկի տակ և չեն տարածում գարշահոտութիւն:

ՄԼԱԿՆԵՐԻ ԴԷՄ ՀԵՂՈՒԿ, ոչնչացնում է նրանց ընդմիշտ: Նա շատ հաճելի հոտ ունի և բիծ չէ թողնում ճերմակեղէնի, կօշիկների և կարասիքի վրա: փոշիացնելով նրան, սենեակի օդին հաճելի թարմութիւն են հաղորդում և միաժամանակ հալածում են ցեցը, ճանճը և մոծակները:

ՓՈՇԻ՝ ՄԻՋԱՏՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ, ամենայարմար միջոցն է բոլոր միջատները և նրանց սաղմերը բոլորովին ոչնչացնելու համար: Այդ փոշին անփոխարինելի է լուեր և մլակներ ոչնչացնելու համար անկողիններում, ներքնակներում, թաղիքով պատած փայտային պատերում: Ոչնչացնելով ցեցը և չունենալով նաֆթալինի անհաճոյ հոտը, այս փոշին բոլորովին փոխարինում է նրան. դրա համար հարկաւորութիւն չը կայ ամառը տալ մուշտակները և ուրիշ մորթեղէն իրերը պահելու համար: Փոշու ազդեցութիւնը, երբ նրան գործադրում են ամեն տեսակ միջատների, մրջիւնների դէմ—զրեթէ վայրկենական է—հետևանքը զարմանալի: Հարցնել դեղավաճառական խանութներում:

(№ 23) 30—50

ԿԱԿԱՕ ԲԼՕՕԿԷՐ

ՍՆՆԴԱՐԱՐ ԽՄԻՉՔ, արկղիկներում, $^1/_1$, $^1/_2$, $^1/_4$ և $^1/_8$ կիլօգրամ: (GRAND PRIX) Բարձրագոյն պարգև: Անտվէրպէնի 1894 թւի համաշխարհային ցուցահանդէսում:

Գլխաւոր պահեստը՝ դեղագործական ապրանքների Բարձրագոյն հաստատված կովկասեան ընկերութիւնը Թիֆլիսում:

(№ 6) (և) 50—50

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 17 Марта 1897 г. Типографія Канцел. Главнонач. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.